
ФІЛОСОФСЬКІ ПИТАННЯ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ

Катерина Василівна Балан – студентка I курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Тетяна Григорівна Геращенко** – доцент кафедри
гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ
КИЇВСЬКОЇ РУСІ**

Філософсько-політичні ідеї, що формувалися в Київській Русі у IX-XIV ст., у княжу добу, закарбовані в творах великих державних, церковних діячів, літописців. Митрополит Іларіон у «Слові про Закон і Благодать», Ярослав Мудрий у «Руській правді», монахи-літописці Нестор та Сильвестр у «Повісті временних літ», Володимир Мономах у «Повчанні дітям» висвітлювали проблеми сутності, походження, легітимності влади, взаємовідносин світської і духовної влади, місця Русі серед держав світу.

Основна політична ідея «Повісті временних літ» літописця Нестора – велич, єдність і незалежність Русі. Адже зміцнення політичної влади великого київського князя і згуртування навколо нього усіх князів – це заповідь припинення княжих міжусобиць і руйнування держави. У циклі творів під назвою «Поученіє Володимира Мономаха» автор застерігав своїх синів-князів не тільки не чинити самим, а й заборонити «служивим» творити беззаконня. Князь як державний муж є носієм закону і законності, на цьому ґрунтується його діяльність, у цьому сила його князівської влади. Поряд з моральними думками в «Повчанні» містилися практичні настанови щодо керівництва державою, управління підданими та ведення війни. В автобіографічній частині «Повчання» Мономах змалював ідеал руського князя – політика, державного діяча, воїна, монарха. А в листі до князя Олега Святославовича Мономах закликає його до примирення і прощення взаємних кривд, подолання ненависті, злоби й усобиць заради єдності землі Руської.

Мислителі Київської Русі розуміли державну владу як відносини панування і підкорення, коли воля людей, що стоять на вершині ієрархічних суспільних сходів, рухає нижчими верствами суспільства з волі божої та згоди людей на такий порядок у суспільстві. Основними ознаками влади вважали справедливість – як «правду» та примус – «силу». Влада, на їхню думку, забезпечує захист, порядок, справедливість і спасіння, й тому її слід визнавати та коритися їй.

Літописці також обґрунтували право на владу за заповітом або волею попереднього князя згідно із міжкнязівськими договорами, підтвердженими хресним цілуванням; право на владу, отримане згідно із народною волею, висловленою вічем. Центальною проблемою того часу були взаємовідносини світської і церковної влади. Виділялися концепції: «богоугодного» володаря та князівського одновладдя. Так, Феодосій Печерський та відомий літописець Нестор сформулювали ідею «духовного проводу над світською владою»; ідею необхідності захисту князем православної віри, сприяння поширенню, процвітання; ідею об'єднання київських князів навколо церкви, але не навколо великокнязівського престолу; ідею божественної природи влади, обов'язку творити богоугодні справи.

На думку мислителів Русі, народна воля, слабкість котрої полягала у надмірній свободі кожного із її носіїв, має бути обмежена волею князя, котрий несе відповідальність перед народом, так і перед богом. Київський митрополит Іларіон вбачав у сильній монархічній владі князя запоруку територіальної цілісності держави; він вважав, що церква повинна служити державі й її володарю, охороняючи загальнодержавний централізм. Піддані повинні коритися владі, прагнути її захисту, опіки й заступництва. Вихідною проблемою «Слова» Іларіона є питання про співвідношення закону та істини (благодаті). У традиціях релігійної літератури під «законом» автор розумів Старий Заповіт, а під «істиною» – Новий. Закон Іларіон трактує як певну зовнішню настанову. Істина, благодать є певним внутрішнім ревізором людської поведінки згідно з волею Божою. Важливим для Іларіона є питання богообраності народів. За Старим Заповітом, таким народом є тільки іудеї. Іларіон зауважує, що з осягненням людьми істини, після спокутування Христом первородного гріха, всі народи, котрі прийняли християнство, стають рівними перед Богом. Ті ж, хто залишився в межах закону та не піднявся щодо осягнення істини, втрачають свою богообраність. Але підтримуючи князя Володимира, Іларіон чітко висловлює свої симпатії до монархії як форми державного правління. Вона імпонує йому, бо тут влада зосереджується в руках одного правителя, а єдиновладдя є запорукою територіальної єдності та сили держави.

Значна увага у Київській Русі приділялась розробці законодавчих актів, котрі регулювали суспільні відносини. Першим писаним слов'янською мовою кодексом законів була «Руська правда» Ярослава Мудрого. Закони високо цінували людське життя, честь, осуджували злодіїв та вбивць. Головними цілями співжиття були особиста безпека і невід'ємність власності. За насильницькі дії визначали особливу плату до казни – штраф, можна було відкупитися грішми. Смертної кари не було. Пильно захищалася власність; за певних умов навіть виправдовувалось убивство злодія. Найтяжча кара, аж до вигнання з рідної землі, встановлювалася за крадіжку коней і підпал.

У видатній писемній пам'ятці Київської Русі, поемі «Слово о полку Ігоревім» (1187 р.) знайшла відображення низка політичних проблем. Головну причину тяжкого становища Русі автор «Слова...» убачає в міжособистій боротьбі руських князів. Основний політичний зміст зосереджений в так званому золотому слові великого київського князя Святослава. Звертаючись до бояр і князів, він говорить, що головна провина Ігоря та причина його поразки полягає в тому, що останній пішов на половців «собі слави шукати», але не захищати інтереси всієї держави.

Отже, у суспільно-політичній думці Київської Русі домінували ідеї об'єднання удільних князівств навколо престолу великого київського князя, самостійності і незалежності Русі, сутності, походження, легітимності влади, взаємовідносин світської і духовної влади. Значна увага у Київській Русі приділялась розробці законодавчих актів, котрі регулювали суспільні відносини.

Олена Юріївна Борисенко – студентка I курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Тетяна Григорівна Геращенко** – доцент кафедри
гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Сучасна політична обстановка в Україні зумовлює кардинальні перетворення у житті суспільства за допомогою політичних рішень, правової самоорганізації. Ця самоорганізація відбувається у вигляді процесу формування громадянського суспільства, в якому держава виступає гарантом рівних можливостей для всіх, а право визначає державний устрій і громадянський статус людини. Українське суспільство на основі національної ідеї буде незалежною країною, де загальновизнані правові і моральні норми регулюватимуть суспільні відносини. Нині в Україні відбувається процес становлення громадянського суспільства, в якому відбувається об'єднання трьох сторін: політичної, економічної і духовної. Остання, завдяки національній ідеї, релігії, свободі утверджується швидше: люди, вивільнившись із обіймів тоталітаризму, вимагають громадянських чинників для власного самоутвердження.

Легітимне ставлення до правових норм країни – одне із сучасних уявлень про сутність влади, за якої правові норми мають демократичний зміст і випливають із суверенітету народу як абсолютного першоджерела закону. Різні можливості політичних суб'єктів підтримувати певну систему правління передбачають різні типи легітимності влади. Найвідомішою є класифікація типів влади, запропонована М. Вебером: традиційний, який спирається на віру в святість традицій і право